

УЧИТЕЛЬСЬКЕ СЛОВО

Орган Товариства Взаїмна Поміч українського народного учительства.

ПЕРЕДПЛАТА ВІНОСИТЬ: річно 60 Марок,
піврічно 30 Марок, чвертьрічно 15 Марок.

ЦІНА ПРИМІРНИКА 5 Марок.
у Львові і на провінції

Оголошення: За цілу сторінку 700 М. за $\frac{1}{2}$ ст. 350 М., за $\frac{1}{4}$ ст. 175 М., за $\frac{1}{8}$ ст. 90 М., $\frac{1}{16}$ ст. 45 М.
Оповістки 5 М. від петітової стрічки. — Оголошення 5 марок від петітової стрічки.

Адреса Редакції та Адміністрації: „УЧИТЕЛЬСЬКЕ СЛОВО“, Львів, Ринок ч. 10. I. поверх.

В ім'я „ідеалу“...

В 4. ч. „Денника урядового“ галицької краєвої Ради шкільної з 1. цвітня ц. р. появилася заклику до учительства, який наводить невеселі рефлексії...

У заклику стверджується просто незамітну фреквенцію шкільну, крайню дрібний відсоток дітей, що дійсно вчаться; відтак слідує висновок, що „приготовляється пригожий ґрунт й ідеальний підклад для неграмотності“, яка „могутніє, щоби принести колись страшні плоди“.

Дальше стверджується у заклику, що найфатальніше представляється справа шкільництва в середній та східній Галичині (урядово „Малопольщі“).

Признаючи стійними причини занепаду шкільництва (війна й її наслідки), підчеркає заклику рівночасно, що серед цих перепон й трудностей все таки існують школи з прекрасною або щонайменше доброю фреквенцією, по чім слідує твердження, що вислід шкільної праці зависить від особи учителя, його індивідуальності, від любови з якою він для справи посвячується...

До цього місця вірно, дуже вірно...

Все вірно теоретично; практично вірно також, о скільки воно адресоване до польського учительства, працюючого між польською шкільною дітворою й населенням. Воно повинно там „об'єднувати суспільні кляси“ (це навіть дуже поступово), „злагоджувати противности, усувати кордони духа, напоювати всі суспільні кляси ідеєю польської державности“.

А дальше?

Як розуміти клич, що праця учительства (польського) така важна, як труд жовніра, що збруєю рие межі польської держави“?

Нараз діваються десь принципи педагогії... На трибуну входить... й починає снувати свої мрії.

За лінією фронту назначеного збруєю воїнів видять автори ...плеяду пропагаторів системи винародовлення і — видять вже в цій плеяді польське учительство. Неохочих пхає туди... апель до „совісти“, до „ідейности“...

А це не вдається...

Не все учительство хоче йти вказаним шляхом... Хоч й виховані в атмосфері шовінізму ендецьких програм, хоч заражені ідію цих випарів навіть в случаях виїмкової відпорности — проге інстинктом відчувають мерзкість й подлість діла, до якого хочуть їх заставити.

В наслідок такої ролі уважає учительство „свій побут“ (в українській селі) „виселенням“, тому й учителі „часто не мешкають в осідку школи“, — їх-же з цим осідком нічо вищого не вяже — „в кожний вольний або й робучий день“ вони „чим-скорше втікають з села“ а працю в школі (п. б. о скільки відбувається наука) „ведуть без любови, тепла, без ідеалізму, ремісничо“...

Учитель народної школи мусить бути рідним, близьким цьому населенню для якого дітвори працює; мусить бути кість з кости, кров з крові сином свого народа.

Може держава між населення здобутої області післати своїх жандармів, своїх урядників: підбите населення буде слухати представників фізичної сили. Може держава післати й учителя чужого населенню: підбите населення уважати-ме його рівно представником фізичної сили. Але накинений учитель не добує вступу в святиню душі народа і його дітей.

Вже рік в недовзі скінчиться, від часу, як викинено масу українського учительства зі шкіл призначених для української дітвори. Звернено проти нього цілий апарат писаних й неписаних репресій, примінено методу виголоджування, функціонарі шкільної влади присвятили гоненню українського учительства весь час і всю увагу...

На місце українського учительства післали нерідне учительство, післали для виконання спеціальних завдань... Наділеною місією довго деморалізують це учительство і здеморалізували його.

Розятрили рану і ломлять руки, побачивши, що появилася гангриня...

Сліпці віковічні! — Ви хочете насильно вчинити зі свого учительства знаряддя своїх цілей... Мало цього: ви хочете, щоби ваше учительство приняло це як ідеал, щоби кращу частину душі жертвувало стремлінням до такого ідеалу, щоби

в ім'я такого ідеалу знайшли ще в своїх серцях... „любов й тепло“...?!

І ви до совісти апелюєте, до совісти...
— ви що цю совість притупили, затерли...?

Звіт з діяльності матернього Товариства.

I. Засідання Надз. Ради Т-ва В.П.У. відбулося дня 28. марта ц. р.; на ній обговорено справи Надзв. Загальних зборів Т-ва В.П.У. у Львові, які скликані на день 2-го квітня ц. р.

Ухвалено затягнути позичку в Товаристві Вз. кред „Дністер“ на суму 100.000 Кор. на видавництво педагогічних творів.

II. Зїзд відпоручників окружних Відділів Т-ва В. П. У. (Надзвичайний Загальний Збір) відбувся у Львові 2-го квітня ц. р. в мешканні Ставропільського Інститута, при участі приблизно 70 відпоручників окружних Відділів.

В заступстві конфіонованого голови Товариства т. Казанівського відкрив наради Директор Т-ва т. Микола Мороз. В промові вказав, що завданням нарад буде розглянути почини Головної Управи біля обнови діяльності матернього Товариства, вказати найблищі цілі зорганізованого учительства, якими під пору є в першій мірі оборона учительських правно-службових справ та шкільна й громадянська праця учительства, згодом же Зїзд має занятися становищем в актуальних, дуже важких питаннях українського шкільництва й виховання. Маючи перед очима ці головні завдання повинен Зїзд підготувати питання найближчого звичайного Загального Збору членів Т-ва, які будуть враз підготуванням до обнови життя організації у всіх довоєнних напрямках.

Предсідниками Зїзду вибрано тт. Івана Савкова і Михайла Рихвицького, секретарями тт. Стефанію Пашкевич і Павла Лопату.

В рефераті „про дотеперішній розвиток організації українського народнього учительства й найблищі її завдання“ зясував т. Денис Стельмах програму праці Т-ва В. П. У. за час від 1915 до 1914 р., відтак представив начерк учительських організаційних відрухів часу війни 1914—1918, стремління тимчасової учительського організації із часу української державности на землях східної Галичини й в Кам'янці под., кінчаючи реферат подрібним зясуванням програму стремлінь Головної Управи Т-ва від січня ц. р. та начерком найближчих плянів.

Від 1905 р. до цієї пори основні стремління організації були поширювані та змінювалися либа в подрібних точках й в тактиці. Всі напрямки програму, всі средства й способи, якими послугувалася організація, всі введені в життя або підготовані урядження були звернені до цього, щоби: 1) вчинити учительство високо-корисним для суспільности станом по суті його фахової шкільної та виховуючої праці та по суті його будучої, реальної громадянської праці, 2) добути для учительства кращі правно-службові умовини, краще становище в суспільности і повні громадянські права, і 3) організувати різні урядження, які приносили б учительству всесторонній користі, впливаючі зі змісту клича „взаїмна поміч“ а також урядження, які подавали б средства потрібні для виконання перших й других завдань.

На загальне число 3000 учителів(ок) української народности згуртувало Т-во В. П. У. дві третини.

Майно Товариства в останньому році до війни виявляло більшову вартість 30.000 К.

Обновлена діяльність Товариства в 1920 р. зазначилася 1) видаванням органу Т-ва „Учительського Слова“, 2) основанням і працею Секції правної оборони, 3) основанням і фінансовим забезпеченням комітету для видавництва педагогічних творів.

В черговім рефераті про „українську народню школу і народнє виховання“ начеркнув т. Ковальчук стан шкільництва на Україні і в Галичині. Відмітив низький рівень галицької школи з її поділом на два типи і утраквізацією, чого вислідом було велике число анафбетів. Від вибуху війни відносини ще погіршилися. Школи понижені, учителі або ще на Україні, або на Чехословаччині, по таборах, по арештах, дітвори позбавлені науки. Уряд З. О. У. Н. Р. намічував широкі пляни відновити й реформувати шкільництва, та воєнні події перепинили його праці. Організація польських військ спровадила повний занепад українського шкільництва.

Референт представив мартирологію українського учительства, довгомісячне примусове безробіття, працю реабілітаційних комісій, які не допускають учительства до праці над народом і т. д.

Поміч учительству несла спершу Шкільна секція У. Г. Комітету, а від половини лютия ц. р. Секція правної оборони при Т-ві В. П. У., яка поклала своїм завданням захищати масово переслідуване українське учительство шляхом інтервенцій у нинішніх шкільних властей і організувати шляхом грошових жертв найширшого учительського загалу допомоговий фонд для родин учителів пошаних средств життя.

Після дуже оживленої дискусії ухвалено резолюції:

A) В правно-службових справах учительства й інспекторів: 1. Зїзд відпоручників окружних Відділів Т-ва В. П. У. стверджує, що українське учительство й інспектори були від 1. падолиста, 1918, до часу зайняття області східної Галичини польськими військами легально й правильно громадянами й службовиками Західної Области Української Народньої Республіки і що ця обставина не могла й не може становити для шкільної Влади зайнятої області приводу приміновати до українського учительства й інспекторів виїмкові, проскрібційні постанови.

2. На цій основі признає Зїзд делегатів стійність своїх доказів, поданих Головною Управою Т-ва В. П. У. в пропамятних письмах, доручених краєвій Раді шк. у Львові в днях 21. лютого і 27. марта ц. р. і піддержує рішучо в повній ширині всі домагання висказані в цих письмах.

(Пр. Ред.: Домагання пропамятного письма з 21. лютого ц. р. зясовані у 8 точках поміщені в 3. ч. „Учительського Слова“, на 3 стор. в статті „Звіт з делегації Т-ва В. П. У. до шкільної Ради краєвої“, — домагання пропамятного письма з 27. марта ц. р. поміщені окремо в нинішньому числі „Уч. Слова“).

B) В справах українського шкільництва: 3. По провіренню теперішнього стану українського народнього шкільництва, стверджує Зїзд делегатів повний занепад цього шкільництва і тому домагаться негайної відбудови української народньої школи, а саме:

- а) відбудови шкільних будинків і уряджень;
- б) вивінування шкіл в потрібні научні середники;

в) привернення української викладової мови в цих школах, де її неправно знесено;

г) основання народних й виділових шкіл з українською викладовою мовою по містах, місточках і селах де живе потрібне число дітей української народности — спираючи це домагання на постановах обовязуючих законів, які дають українському населенню право навчання й виховання своєї дітвори у рідній мові та у національному дусі;

г) приділення до українських шкіл учительських сил української народности;

д) отворення учительських семінарій з українською викладною мовою в цілі помноження конечно потрібних учительських сил;

е) приділювання учительських посад кандидатам учительського звання української народности.

B) В справах учительської шкільної та громадянської праці: Зїзд звизає українське народнє учительство, щоби:

1. виконувало якнайточніше і совісно свої учительські обовязки;

2. давало ініціативу і спомагало всякі заходи в справі оснований українських шкіл (народних, середніх, промислових, різних курсів і т. д.),

3. підготовляло молодь до вступу в народні школи, учительські семінарії, фахові школи, а головнo, щоби спрямувало молодь до науки ремесла, промислу й торгівлі.

Г) В станovo-організаційних справах: Зїзд: 1. одобрює почини Головної Управи для обнови діяльности Т-ва В. П. У., здержаної умовинами війни, та уважає напрямки започаткованої праці вповні актуальними й конечно потрібними; з окрема:

а) одобрює ухвалу Надзірної Ради з 14. лютого ц. р. про підвищення членських вкладок на 5 марок в місяць з правосильністю від 1. січня 1920 р;

б) одобрює віднову видавництва „Учительського Слова“ та напрям його редагування і взиває враз Управу Т-ва до поширення обему органу і торканих ним тем;

в) одобрює віднову ділання Секції правної оборони та її дотеперішні заходи за прнверненням нормального стану в правно-службових відносинах українського учительства;

г) одобрює почини Головної Управи Т-ва для придбання фондів на купно дому Т-ва і влаштування уряджень для членів Т-ва, а саме уряджень зависимих від посідання власного дому Т-ва;

г) одобрює почини Головної Управи для основання видавництва педагогічних творів.

2. а) Взиває все галицьке українське учительство й інспекторів приступити в члени Т-ва В. П. У. та виконати всі членські й організаційні повинности;

б) зокрема взиває всіх членів Т-ва В. П. У., щоби платили членські вкладки, передплату органу Т-ва, жертви на пресовий фонд „Учительського Слова“ й жертви на допомоговий фонд для родин учителів без средств життя.

3. Тому, що Т-во В. П. У. і його філії „окружні Відділи Т-ва В. П. У.“ є статутowymi товариствами, які мають право розвинути статутами означену діяльність, взиває Зїзд все українське учительство Галичини, обновити — при збереженню існуючих правних приписів — діяльність філій Т-ва, головнo:

а) відбути загальні збори Відділів й вибрати Віділи;

б) поширити між загалом учительства організаційну свідомість та обовязковість у членських повинностях;

в) зайнятися з рамени окружних Відділів (не-зависимо від центрального фонду) опікою родинами учителів полишених средств удержання, уживаючи для цюї цілі всіх можливих средств й способів;

г) підперти морально і грошево всі змагання Головної Управи, зміряючи до влаштування центральных, загально-потрібних уряджень;

г) оснувати по містам, де для цього існують умовини, курси приготівні до виділових іспитів.

4. Зїзд взиває Головну Управу, щоби скликала в найблищому часі звичайні загальні збори членів Т-ва в цілі прийняття звідомлень з діяльності Управи Т-ва, начеркнення програми діяльності на будуче і вибору статутом означених завідуючих тіл.

На цім наради закінчено.

III. Депутація учительського Зїзду у Делегата Міністерства Освіти. Депутація зложена з предсідника Зїзду делегатів окружних Відділів Т-ва В. П. У. г. І. Савкова і представників Головної Управи Т-ва В. П. У. гг. Мороза і Стельмаха явилася в суботу (дня 3. ч. м.) у Делегата Міністерства Освіти п. Стан. Собінського, щоби доручити йому резолюції ухвалені Зїздом в дни 2. ч. м. (Резолюції, що торкаються правно-службових відносин українського народнього учительства й інспекторів та українського шкільництва, народнього, виділового й учительських семінарій, поміщені нині в попередній статті в групах I./1. 2. і II./3. а—е).

Навязуючи до дотеперішніх постулатів, заснованих в пропам'ятних письмах Головної Управи Т-ва В. П. У., які були доручені п. Делегатови Міністерства Освіти в днях 21. лютого і 27. марта ц. р., заявила Депутація, що Зїзд делегатів вповні солідаризувався з домаганнями Головної управи Т-ва В. П. У. в справі знесення виїлкових уряджень краюї Ради шкільної у правно-службових відносинах українського учительства й інспекторів (обіжників кр. Ради шк. з 31. мая 1919 ч. 143/пр.), зокремаж висказав домагання з нагоди теперішніх відносин в українськїм шкільництві. Депутація переповіла всі резолюції ухвалені Зїздом в справах школи, підчеркаючи питання відбудови шкільних будинків, уряджень та научних середників й привернення української викладової мови в школах, де її неправно замінено польською викладовою мовою. Покликаючи обставину, що в міських і маломістечкових народніх школах пересунено навчання української мови з другого на третій рік науки а в многих народніх школах монехано зовсім навчання української мови або ведеться навчання цюї мови дуже поверховно, що відбирає українськїй дітвораї найсвятїше право навчатися й виховуватися у рідній мові, — висказала депутація домагання Зїзду на основання по містам, місточкам і селам, у яких живе потрібно число української дітвори, шкіл народніх і виділових з українською викладною мовою. Тому, що в українськїй школі можуть успішно навчати й виховувати тільки учителі(ки) української народности, домагається Зїзд устами депутації, щоби шкільні Власти обсаджували посади при українських школах виключно учителями(ками) української народности і приймали в учительську службу кандидатів(ок) учительського звання української народности. Також висказала депутація домагання Зїзду, щоби шкільні Власти отворили учительські семінарії з українською викладовою мовою на місце цих давніх утраквістичних семінарій, які перемінено тепер на чисто польські семінарії.

У відповідь зазначив п. Делегат Міністерства Освіти, що в крузі своєї компетенції старається прискорити покликання українського учительства в службу, що справу наглядає особисто. Між иншим подав до відома депутації, що краюва комісія кр. Ради шкільної поагодила на останнім засіданні біля 30 т. зв. реабілітаційних справ, майже безвиїмовно прихильно. Є одначе перепони, між иншим комуніканійні, які не позваляють ще скоршим темпом поагоджувати ці справи. — До постулатів Зїзду в шкільних справах повідомив п. Делегат, що старається придбати фонди потрібні для відбудови шкіл і в цім напрямі вже децо осягнув. При акції відбудови будуть потреби шкіл з українською викладовою мовою зовсім рівномірно заспоковані. В повній ширині одначе зависить справа відбудови шкіл від Міністерства публичних робіт і Міністерства Освіти в порозумінню з краювою Радою шкільною. З рамени краюї Ради шкільної відбуваються візитації цих приватних українських семінарій, які стараються одержати право прилюдности. Частинно переслано вже прихильні внесення Міністерству Освіти. Про дальші квестії п. Делегат не говорив, замічаючи, що не входять вони в круг його повновластей, впевнив одначе депутацію, що зі своєї сторони порушить перед компетентними чинниками всі справи предложені йому Головною Управою В. П. У. і Зїздом делегатів. Під конець підчеркнув п. Делегат своє велике вдоволення з переповідженої йому резолюції учительського Зїзду, яка взиває українське учительство, щоби своїм першим обовязком уважало точну і совісну працю в школі.

IV. На засіданню Надзірної Ради Т-ва В. П. У. дня 20. квітня б. р., покликано секцію для видавання педагогічних творів, в яку входять Товариші(ки) М. Мороз, М. Галуцїнський, Др. І. Риковський, Д. Стельмах, Др. О. Тишовський, Др. С. Балеї, І. Ліщин, Г. Ковальський, Софія Олеськівна і М. Таранько. Резолюцію в справі поширення обему „Учительського Слова“, видвижену на заг. зборах

дня 2. цвітня віддано до поладження редакційному комітету У. С. Інші резолюції, ухвалені на заг. зборах віддано до переведення в життя поодиноким референтам і секціям Товариства. Щоби розвинути як слід нашу організацію постановлено скликати Звичайні Загальні збори Товариства дня 11. липня 6. р. до Львова. Програма заг. зборів, буде предметом найближчих нарад Надзірної Ради.

V. Звіт Секції правної оборони Тов. В. П. У. Внесення другого пропального письма.

Секція правної оборони Т-ва В. П. У. перевірила на основі актів, що дотеперішні заходи Т-ва В. П. У. у Президії крайової Ради шкільної за знесенням незаконних приписів обіжника кр. Р. шк. з 31. мая 1919. ч. 143/пр. спрямованих проти українського учительства й інспекторів не принесли ніяких основних змін.

Тому покликуючи на дотеперішні інтервенції (пропальне письмо до Президії кр. Р. шк. з 21. лютого ч. р. і два реферати зі збірками фактів надужити доложено до цього пропального письма в днях 4. і 18. марта ч. р.), доручили представники Головної Управи Т-ва В. П. У. тт. М. Мороз, Ів. Стронський і Д. Стельмах дня 27. марта ч. р. Делегатові Міністерства Освіти п. Стан. Собієвському друге пропальне письмо. Письмо це покликає всі моти, доказуючи незаконність постанов, поміжених в обіжнику кр. Ради шк. з 31. мая 1919. і повторяє домагаючи з 21. лютого ч. р. (гляди ч. 3 „Уч. Сл.“, стор. 3) в такім поширенім змісті:

Нормальний лад у правно-службових відносинах учительства заіснує коли:

1) повітові комісії Р. Ш. К., як організації у високім ступні незаконні, невідповідальні і нетолерантні — будуть розв'язані й знесені не лише de facto, але також de jure;

2) коли крайова Рада шкільна застановить зглядно уважати всі доходиження ведені повітовими комісіями Р. Ш. К., передаючи далі ведення всяких дисциплінарних доходижень проти українському учительству — окружні шкільні Ради у їх повнім, законами означенім складі і у звичайній дорозі дисциплінарного поступовання, а враз задержити для себе право остаточного видання дисциплінарних присудів, зі збереженням постанови про виплату повних або частинних платень підчас стану слідства;

3) коли дисциплінарні доходиження й присуди за вчинки довершені учительством в часі від 1-го надоліста 1918. до часу видання Річпосполитій Польській мандату окупаційної Влади етисло обмежаться до дисциплінарних присудів проти цих осіб з поміж учителя, котрі вже є засуджені у карно-судовім поступованні за злочини з карного кодексу, відбираючи право займати учительську посаду;

із цієї категорії осіб належить однак виключити учителів, які ще тепер з вольної стони відповідають перед судом за заміги довершених злочинів: учителям(кам) цієї категорії — по завішенню їх в урядування — повинні бути виплачені законом предвиджені часті платень;

4) коли буде цілковито знесений поділ учительства й інспекторів на три групи, а всі учитель(ки) й інспектори, за виїмком засуджених за злочини, відбираючи право займати учительський уряд, будуть, — по зложенню приречення по формулі з уступа І. А/б. обіжника кр. Ради шкільної з 31. мая 1919. ч. 143/пр. на рівних правах покликані в службу на посади, які займали декретово в д. 31. жовня 1918., зглядно на інші посади тоді, як і інтересовані по важнім причинам будуть цього просити;

5) коли всім учителям(кам) й шкільним інспекторам будуть признані й виплачені повні службові побори за весь час, за який вони службових роборів не поборали.

Розмова з п. Делегатом, яку мали представники Т-ва В. П. У. при нагоді вручення пропального письма, виявила, що хоч й п. Делегат признав стійність многих аргументів переповіджених делегатами, не висказав однак надії на основну зміну (знесення) незаконних постанов обіжника Р. Ш. К. з 31. мая 1919. П. Делегатів обмежився до заповнення відпоручників Т-ва, що зоритиме за прискоренням „реабілітаційних“ доходижень, передаватиме справи до ревізії головній комісії Р. Ш. К., впливатиме на ліберальніше поладжування справ а kwestії виплати залеглих поборів трактуватиме прихильно, однак не засадничо лише індивідуально.

Комунікати.

Пригадуємо і поновляємо зазиви з комунікатів п. п. „До окружних Відділів“, — „Всіх непринятих досі в слу-

жбу учителів(ок)“, — „Кандидати учительського звання“, — які були оповіщені в 4. ч. „Уч. Сл.“. Дати, за якими питають названі комунікати є нам даліше потрібні до правних заходів, тому зазив поновляємо. На перепечатавних комунікатів нема вже місця.

Поради й інформації.

Залегли побори. Тому, що Президент кр. Ради шк. приобіцяв депутації Т-ва В. П. У. (дня 27. 3) прихильно розсліджувати й поладжувати прохання за виплатою залеглих поборів, радимо українському учительству вносити до Р. Ш. К. прохання за виплатою поборів за час від дня, коли останній раз поборали платню з каси Української Держави до дня, коли тепер мають побори асигновачі.

Службове приречення об'язує даліше без зміни у формулі, поміщений в обіжнику Р. Ш. К. з 31/5. 1919. ч. 143/пр. І. А/б. без додатків.

Квіти на платню писати на українській мові, бо таке право нам без зміни прислугує. На случай перепон прохасмо доводити все потрібне до нашого відома.

Переписка Секції правної оборони.

Т. Антонію Андруховичівну прохасмо подати негайно тут свою адресу і блішчі дати про теперішній стан службової справи.

М. МАТВИЙЧУК.

Наука писання в нищих класах народньої школи.

(Докінчення з 1. числа У. С.).

в) Переписування з друкованого тексту.

Переписування з друкованого тексту становить в початках науки більшу трудність, чим переписування з графічного тексту.

Теперішні букварі в головній і переважній часті подають друкований текст, а графічного зовсім не подають, або дуже малю. В початках науки треба безсумнісно вчити дітей писати з графічного тексту, показуючи дітям в тій цілі готові вже взори графічного письма. Писання з готових графічних взорів і писання на таблиці треба дуже часто переводити. Коли дітям писання не справляє вже трудности, тоді попри друкований текст давати дітям графічний текст. Діти відписують з графічного тексту, а рівночасно поглядають на друкований текст і порівнюють графіку з друком. По кількох лекціях показує учитель два рівнозвучні знані вже дітям тексти (один графічний, другий друкований), каже їм на оба добре придивитися, а передовсім зверне увагу дітям добре приглянутися графічному текстови, щоби його добре спам'ятали. Відтак ховає учитель графічний текст і каже ученикам відписувати з друкованого тексту.

З початку переписування з друкованого тексту справляти-ме дітям деяку трудність, але з часом вони до цього привикнуть і будуть уважніше придивлятися граф. текстови, щоби його добре спам'ятати. Треба тільки давати дітям нагоду обсервувати цей самий текст письма побіч себе в друкованій і графічній формі. Такої методи треба триматися так довго, доки діти не привикнуть до друкованого тексту. Потім можна вже дітям казати переписувати з друкованих текстів, не показуючи цих самих писаних.

г) Диктат.

Про дидактичну вартість і значіння диктування стрічається в педагогічних книжках і журналах різні думки і міркування. Рауот є думки, що диктат

з психологічного становища є абсурдом, тому що або дитина знає як слово пишеться, і диктовання того слова є злишне, або коли дитина не знає правопису даного слова, то висилюється і часто попадає на мильний правопис. Це напруження утримує в зоровій і графічній пам'яті ученика мильний образ, який потім трудно усунути.

К. Джевецький¹⁾ зазначає, що коли розходиться о слова, які дитина вже вміє писати²⁾, то диктовання є доброю вправою до винтворювання і утримування слухових, зорових і рухових сполук (асоціацій).

Диктат є вправою, який вимагає напруження волі і уваги. Приневолює до аналізування і до думання. Диктовання поправлюванням сечас відкриває дітям мильні зорові і слухові образи слів. Подібну думку на вартість диктату має Р. Пленкевич³⁾, який доводить, що диктат має важке дидактичне значіння не тільки з цього погляду, що через писання диктату здобуває дитина вправу в орфографічному писанні, але також є середником вироблювання уваги.

При диктаті треба перестерігати:

1. диктовані слова і речення дучити з річевою і поглядовою наукою з огляду на зрозуміння тексту,

2. диктований текст повинен бути цікавий, повчачий і актуальний,

3. кожний диктат треба належно і старанно підготувати. Речення і слова виголошує сам учитель повільно і виразно. Відтак каже виголошувати дітворі, розбирати речення на слова, склади і коли треба також на звуки. Передовсім учитель зверне увагу на слова, яких правопис з вимовою не є зовсім згідна⁴⁾,

4. уважати на правильне писання слів і дотягання до ліній,

5. по написанню диктованих слів і речень повинно цей самий текст написати на таблиці. Діти порівнюють оба тексти і поправляють хибно написані слова,

6. уважати при диктуванні на степенування трудностей. Перший раз диктувати слова одно- і двоскладові лекції, відтак трудніші, вкінці речення і тексти,

7. в часі писання диктату учитель повинен ходити поміж лавки і провірювати, як діти пишуть і чи не роблять помилок,

8. наколи ученики не пізнали ще значіння речень і основ при їх творенню, учитель повинен диктувати дітям також знаки перепинання.

¹⁾ Гл. Metodyka języka polskiego, стор. 76.

²⁾ Почища думка Джевецького вимагає певного вияснення. Незаперечним фактом є, що дитина потрафить за диктатом написати не тільки ті слова, які вже бачила, але і ті, яких ще не знає, коли її знані є всі букви і звуки в диктованому слові, наколи вона усвідомляє собі основи пізнавання звуків у словах. Цей факт наводить нас на думку, щоби написати яке слово за диктатом, то муситься послугувати зоровим образом слова. Дитина при диктуванні радіється передовсім уха, так слово пише, як її наказує ухо. Цього свідомий є кожний учитель.

З повищого однак не слідує, що при диктуванні слів послугування зоровою пам'яттю при рівночасному усвідомлюванню звуків слова є непотрібне. Зоровий образ слова повинен іти в парі з слуховими враженнями.

³⁾ R. Pleniewicz: Kształcenie młodzieży, стр. 68.

⁴⁾ При словах діжка, книжка чути звук д'шка, книшка, при слові дялько — дялько ітд. пишемо діжка, книжка, бо говоримо діжечка, книжечка.

Диктат повинно переводити головню у нижніх класах початкових шкіл подібно, як і переписування, коли розходиться головню о вироблення свідомої і поправної ортографії.

Щоби піднести увагу і зацікавити діти, мож переводити диктат на перемену з переписуванням, а іменно, давати дітям переписувати нові слова і тексти. Звернути дітям увагу, щоби старалися при переписуванні спам'ятати добре вигляд слів. Відтак цей самий текст диктувати для переконання чи, і о скільки присвоїли собі діти переписуванні слова. І противно, диктувати перше, а потім диктуванні слова і речення давати переписувати для основнішого присвоєння ортографії слів.

г) Писання з пам'яті.

Писання з пам'яті має також на цілі вироблення поправної ортографії. В тій цілі вчить діти недовгий, а цікавий текст на пам'ять, звертається їм увагу, як котре слово пишеться, діти приглядаються в книжці, де прогінка, точка і великі букви. Потім діти замикають книжки і пишуть цей текст з пам'яті так, як він поданий є в книжці. З першу діти будуть робити похибки, з часом однак буде їх чимраз менше. Діти будуть звертати більше уваги на текст, знаки перепинання, великі букви і навчатися обсервувати текст і поправно його писати.

д) Самостійне писання.

Багато учителів думає, що в першій класі наука писання зачинається і кінчиться переписуванням і диктуванням. Такий спосіб ведення науки зупиняє самостійний діточий розвій ума і убиває ініціативу. Попри переписування і диктовання впровадити належить вже в першій класі самостійні письменні вправи. Під самостійним писанням розуміємо уміння самостійно виявляти свої думки письмом. Виявляти думки про ті всі події, які на наших очах творяться, про життя, яке довкола нас кипить, про людей, звірат, предмети і річи. Життя насуває нам що хвили велику масу цікавих моментів, на які звертається діточа увага і які є предметом самостійного дітчого писання.

В початках самостійного писання пишуть діти назви обсервованих предметів у школі, поза школою, на подвір'ю, рослини в городі, дерева в саді, назви предметів нарисованих в книжці, та імена і назвиска товаришів-школярів, родичів, сусідів, близьких сіл і т. п. Потім вправлюється діти в писання коротких, відтак довших речень взятих з окруження (Петро читає книжку, дощ падає ітп.), в писання діточих думок і почувань (я дуже змерз, я хочу їсти).

В букварі Черкасенка знаходиться в розділі „Самостійне писання“ цілий ряд образків, примірів, питань і задач, які вяжуться з повищою темою. На 56 стор. представлено на образках: хлопець спить, хлопець миється, молиться, роздягається, далі читає книжку і пише. Під образками є питання: „Напишіть, що намальовано? І сечас поданий взірець як і що написати на відповідь.

На 58 стор. є три образки під якими стоять питання що намальовано і хто, що робить? Примір: Дівчина читає.

Подаю дальші завдачі і запитання яко взірці до самостійного писання.

Приберіть слова до питання, хто що робить?
 Ворона. Риба. плаває, стрибає, біжить,
 Гадюка. Заяць. літає, повзає,
 Кінь. Білка. лазить.

Зразок: Ворона літає. Риба плаває.

Учитель. Учень. шиє, вчить,
 Тесля. Муляр. Столяр. малює, вчиться,
 Кравець. Крамар. будує, торгує.

Зразок: Учитель вчить.

Відтак слідує задачі і відпоріди на питання.
 Пр. Хто вчить діти? Хто шиє чоботи? Хто шиє одягу? Хто ловить рибу?

Друдий примір: Що робить учитель? Що робить коваль? Що робить кравець?

Третій примір: Кого вчить учитель? Що кує коваль? Що шиє кравець?

Четвертий примір: Чим шиють одягу? Чим копають землю? Чим дивляться люди?

П'ятий примір: З чого шиють обуву? З чого стріляє мисливець? З чого роблять цеглу?

Інший примір: Де живе риба? Чим їздять в зимі? В чім варять борщ?

В цей спосіб методичне переведення науки писання вироблює в дитині ініціативу до самостійного писання.

Хроніка.

На посади шкільних інспекторів в Галичині проголошено конкурс з терміном вношення прохань до кінця квітня б. р. Цікаві ми, чи Українці будуть могли вносити прохання, бо до сьогодні не допустила Р. Ш. Кр. ніякого інсп. Українця до служби з винятком інсп. Мандичевського з Камінки струм. звісного „porządnego“, зате слабшого педагога, який може бути інспектором на цілому земському глибої (як кажуть, добрий є до заакліматизованя).

Ратуйте дітей на селі. З усіх сторін чуємо, що по селах вимирають найбільше діти. Головно військові сироти, які остали без притулку. Цього не може бути. Як не вратуєте дітей від смерті — не буде народу. Тому кожне село мусить беречи своїх дітей. Нешасним сиротам дайте лижку молока, кусень хліба та одяжину. Прийміть їх в хату, щоб не гинули під плотом. Це найважливіша поміч, яку мусять дати громадяне кожного села. Наші товариші(ки) в першій мірі повинні зайнятися цією справою.

Шкільні інспектори свщ. Дуткевич з Богородчан і Виноградський зі Золочева відійшли вже „в заслужену відпустку“. Це перші ластівки чищення від славної породи бувших австрійських інспекторів, які були слугами жандармського правління реакційно-шляхоцької управи Галичини. Вчорашні австрійські урядники, слуги реакції, люди слабкої моралі і освіти, дбаючи мало про народню освіту, доскулювали учительству на кожному кроці. Протекційною системою (часто „фартушковою“) з неуків-учителів діставали відвічальні становища шк. інспекторів. Вчорашні збирачі воєнних австрійських позичок, підчас інвазії російської армії вислугувалися царським посіпакам. Думаємо, що Ш. Р. кр. звільнить вже народню школу від

цих „заслужених інспекторів“, а на їх місця покличе інспекторів-педагогів, які будуть мати лиш добро школи на оці.

В Рожнітові повіт Долина не має зараз ні одної школи і вся шкільна молодь остає без науки. Вже від пів року зареквіровано шкільний будинок на епідемічний шпиталь, а ніхто не подумав про винаєм на школу приватного льокалю. Діти відвикають від школи, в наслідок чого множаться малолітні злочинці. Замість постаратися про льокаль на школу, інспектор окружної ради шкільної має намір перенести учителів на інші посади, що очевидно наразилоби їх на великі втрати.

Примір гідний наслідування. В часі зїзду делегатів Товариства В.з. П. у Львові дня 2. квітня ц. р. одна Товаришка, довідавшись про страшне положення одного Товариша (з причини зачислення його до групи „Ц“) зложила для нього 1000 Мк. підмоги, без всілякої поруки і поквітування.

З Волині. Українських народніх шкіл в цілій Волині є кругло 200. Польських є більше, хоч усіх Поляків на Волині кругло 6 прц, а Українців 80 прц. Український шкільний інспекторат на Волині теперішня влада розв'язала, у всіх повітах наставлено польських інспекторів. Ці інспектори спроваджують на Волинь безліч польських учителів і учительок, які навчають православних українських дітей по польськи, що Волинь — Польща, вчать їх співати польські патріотичні пісні, а навіть хреститися і молитися по польськи. Від громад домагається влада свіжого „приговору“ громад про шкільну повинність, а наші селяне боючись, аби в школі насильно не яничарились їх діти, дійсно в багатьох селах відхрещуються від „приговору“ і ждуть, чи не прийде кращий час, замість ухвалювати „приговор“ і боротися за свою рідну школу. Українські учителі живуть тому в нужді, без посад. В багатьох селах наше селянство власними засобами помагає їм і удержує приватні школи. Де українські школи закриті, учителі живуть без діла.

У Володимирі волинським Шевченкове свято відбулося в українській школі імени поета. Ранком у церкві св. Василя відбулася панахида, на якій були присутні учителі й ученики школи й батьки учеників. По панахиді відбувся в школі святочний поранок, на який зложилися ці точки: хор, деклямації і відчит. Завдяки старанням учителя Якимовича, хор, складений з учеників школи, дуже гарно проспівав „Заповіт“, український гімн і дві пісні. Потім діти деклюмували поезії Шевченка й інші вірші. Реферат про життя Шевченка і його твори прочитала п'ятнадцятилітня дівчина.

Не забули про Кобзаря і в Луцьку. Досить урочисто святкували день уродин Тараса місцеві українські школи. Вища початкова й 2-га початкова школа відповідно відсвяткували день уродин Кобзаря. Миле вражіння зробили малі школярі, справжні діти українського міщанства, які з запалом і вогнем в очах деклюмували вірші батька Тараса. — Другого дня вранці, в день смерті поета (9 марта) в соборі відслужило місцеве духовенство панахиду, на якій були присутні ученики всіх українських шкіл, педагогічний персонал і місцеве громадянство.

З Буковини. Зелена Буковина далі під обухом стану облоги. Шкільництво занедбає. Шкіль-

ний примус не існує. В народніх школах заведено румунську мову як обов'язковий предмет. Інспектори — Румуни. Брак шкільних підручників. Довіз з поза границі заборонений.

Із Закарпатської України. Дня 16. квітня ц. р. відбувся в Ужгороді на Закарпатській Україні перший учительський конгрес. В програму конгресу увійшли слідуєчі реферати: 1) про викладову мову в школах на Зак. Україні, 2) про організацію шкільництва, 3) потреба нових шкільних учебників, 4) захоронки, 5) образування учительства, 6) просвітна і економічна праця учителів, 7) про стану і педагогічну організацію учителів.

Станова організація польського народн. учительства зв'язана в „Союз польск. учит. нар. шкіл“ числить під теперішню пору около 20.000 членів. Найбільше членів має Союз з Галичини (зах.) і польск. королівства. В Познанщині народне учительство основує окрему організацію з клерикальним напрямом, у східній Галичині і на українських окупованих землях (Холм, Волинь, Полісся,) все ще має великий вплив П. Тов-о Педагогічне з напрямком *szerzenia polskiej oświaty* на Rusi, в якому згуртована є ще досі часть польск. нар. учит. Союз п. нар. учит. перевів в варшавському соймі майже всі свої станові домагання, як регуляцію платень, дорожніх додатків і т. п., що приходить лекше організації маючій в варш. соймі своїх представників-учителів (тов. Смулковського і пр.). В своїй програмовій праці в найближчій будучині Союз переводить купно учит. дому, заложення дому здоров'я, централі кооперетив, службу прагматику і устрій народн. шкільництва. На учит. дім в Варшаві складають члени Союзу датки по 100 Mk.; тим способом надіється Союз зібрати близько 2,000.000 Mk.

Від Адміністрації „Учительського Слова“.

З причини підвишки паперу і друкарського цінника зневолена є Адм. Уч. Слова піднести передплату Уч. Сл. з днем 1. мая ц. р. на 60 М річно. Поодинокє число буде виносити 5 М. Товариші(ки) звернуть увагу, що число передплатників У. С. не є велике, а видання одного числа коштує до 5000 Мар. так, що з самих передплат не в силі ми покрити всі кошта. Тому просимо після ухвали Надзвич. Заг. Зборів Т-ва В. П. у Львові дня 2. квітня ц. р. прислати по 20 Марок на пресовий фонд У. С. Якби половина Товаришів(ок) прислала на прес. фонд то орган наш можна було побільшити.

Кожний учитель (-ка) Українець повинен тягнути, що тяжить, на нім обов'язок бути передплатником одинокого свого станового органу. Виломлюватися з під організації нікому не вільно.

Адміністрація У. С. просить також Товаришів (-ок), щоби при висилці грошей переказами конечно писали на переказових відтинках на що гроші висилається і евентуально за який час зістала вислана передплата. З причини підвишки передплати належить вирівнати передплату по кінець червня

б. р. Наколи хто з Товаришів не одержить якого числа У. С. (з причини невідрадных почтових відносин) то належить число реклямувати. Реклямації вільні від поштової оплати.

Оповідки.

Видавничий Відділ Взаємної Помочі українського народнього учительства просить звертатися до него із оригінальними працями на теми наування і виховання, зглядно із запитами в справі видавництва. Так само можна передавати готові переклади чужомовних педагогічних творів під умовою, що перекладені і оригіналу. В обох випадках Видавничий відділ не бере на себе ніякого зобов'язання, що надрукує або закупить надіслані річи. Неприяті твори й переклади відошле відділ назад, що до прийнятих умовин після умови. — Видавничий Відділ Взаємної Помочі українського народнього учительства.

Всі Товариші(ки) які обезпечувалися через Тов. Вз. Пом. у Львові в „Beamtenverein“ мають звертатися в справу обезпечення впрост до Erster allgem. Beamtenverein Wien, 1., Wipplingerstrasse 25.

Товариші (ки), які взяли векселеві позички в нашій кредитовій Товаристві зволють у власнім інтересі позички звертати. — За В.з. Пом. стов. кред. з обм. порукою у Львові: Микола Мороз, Іван Стронський.

Повіти Тернопіль, Самбір, Коломия, Городок, Добромиль, Бережани, Радехів, Надвірна, Мостиска, Ярослав, Боршів, Підгайці і Залішки не прислали досі списів учителів Українців. Адм. У. С. просить членів Тов. В.з. П. зайнятися списками і прислати до Адміністрації.

Делегат Ш. Р. К. П. Ст. Собінський уділяє авдієнції кожного четверга і суботи від 11—1 в полудни.

Виділ Тов. „Вз. Пом. Учит.“ в Яворові звиває всіх членів, щоби негайно склали членські вкладки по 5 М місячно просто до Головного Виділу у Львові, Ринок ч. 10. Одночасно просить там слати обильні жертви для родин учительських, які є без найменшого матеріального заосмотрення. — За Виділ: Денис Кульчицький, голова.

Товариші(ки)! Супроти відновлення Т-ва у всіх напрямках предвиджених статутот Товариства потреба на це більшших фондів. Кожний член Тов. Взаємної Пом. зрозуміє, що з передвоєнних одно-коронових членських вкладок не зможе Товариство ніякої діяльності перевести. Тому підвищено місячну вкладку на 5 Mk на засіданню Надз. Ради Т. В.з. пом. дня 12. лютого 1920. — Вкладки по 5 Mk належить вплачувати від 1. січня 1920 р. до кас окружних відділів, а наколи окружні відділи правильно ще не урухомлені, кожний член має членські вкладки висилати просто до Товариства. — За Дирекцію Тов. В.з. Пом.: Микола Мороз, Іван Стронський.

Хто бажавби з Товаришів(ок) обезпечитися в першій і одинокій українській Товаристві „Карпатія“ буде ласкавий виповнити друк, який залучає. При цій нагоді зазначаємо, що „Карпатія“ зобов'язалася дати провізію за отсі нові обезпечення нашому Товариству В.з. пом. українського нар. учит.

З „Сільського Господаря“ повідомляють нас, що в половині квітня ц. р. появилось перше число „Господарського Часопису“, який на будуче буде появлятися як місячник. Ціна одного примірника виносить 5 Мар. Передплату слати на адресу Адміністрації „Господарського Часопису“ Львів, вул. Зіморовича ч. 20. Зміст часопису дуже ріжнородний та дуже цікавий.

Хто з Товаришів(ок) не складає річника „У. С.“ зволють прислати до Адмін. ч. 1., 2. і 4. „Учит. Слова“.

З нинішнім числом „Уч. Сл.“ розсилається перекази Секції правної оборони призначені для надсилання жертв на допомогивий фонд.

„ЗОРЯНИЙ ХЛОПЧИНА“

Замовлення слати: ВИДАВНИЦТВО „СВІТ ДИТИНИ“, Львів, вул. Зіморовича ч. 3.

2—2

чудова казочка Оскара Уайльда (в перекладі з 15 образками і портретом автора). Книжочка ця становить перший випуск Діточої Бібліотеки „Світа Дитини“. — Ціна одного примірника 5 марок.

ОГОЛОШЕННЯ.

АДВОКАТ

Д-р Лев Ганкевичведе канцелярію у ЛЬВОВІ,
при вулиці Руській ч. 3., 1. пов.

Провірте Ваші поліси на забезпечення Ваших будинків в „Дністрі“, чи не за низько асеровані Ваші будинки і в разі потреби підвищить забезпечену суму до висоти правдивої вартості, бо Товариство ніколи не виплачує відшкодування понад забезпечену суму, хочби дійсна вартість була вища.

М. ГАЛУЩИНСЬКИЙ.

Національне виховання.

Ч. 1. Бібліотеки „Учительського Слова“.
Ціна 4 Марки.Замовляти в Адміністрації „Учительського Слова“
Львів, Ринок 10.

Учителі(ки) поширюйте наші видання між українським населенням! Від 10 замовлених примірників 20% рабату.

ДРУКАРНЯ І ФАБРИКА ПЕЧАТОК

І. ФРІДМАНА

2-?

у Львові, вулиця Сякстуська ч. 4.

виконує всілякі друки і печатки гарно, скоро і дешево

ВІДБУДОВА

ПРОМИСЛОВО-ТОРГОВЕЛЬНА СПІЛКА

з обмеженою порукою

Львів, вул. Костюшка ч. 3.

доставляє:

ремісничі знаряди,

рілничі машини,

знаряди і насіння,

кінські підкови, цвяхи,

січкарні, кухонне начиння,

сокири, пили,

ваги, осі до возів,

коси й серпи, плуги

цемент, папу і дахівку.

Має власний **ЗАЛІЗНИЙ СКЛЕН**
при вул. Трибунальській 1.

За редакцію відповідає Микола Мороз.

ПЕРШЕ І ОДИНОКЕ УКРАЇНСЬКЕ
ТОВАРИСТВО ВЗАЇМНИХ ОБЕЗПЕЧЕНЬ
НА ЖИТТЯ І РЕНТИ

„КАРПАТІЯ“

Почетний президент: Ексцеленція Митрополит Андрей гр. Шептицький.

„Карпатія“ вибудована на найсолідніших основах.

„Карпатія“ приймає забезпечення на життя у всіх найдогідніших комбінаціях при найкорисніших умовах: на дожиття, посмертні капітали, посаги і ренти.

„Карпатія“ основана на взаємності і має на увазі лиш хосен своїх членів. Чисті зиски вертаються яко дивіденди членам.

Обезпечені в „Карпатії“ мають: найдогідніші сплати премій, повну свободу подорожі і заняття, викупні і редуційні суми вищі других і виказують ся в полісах.

„Карпатія“ передає всюди способом і ретельним людям по містах і селах свою агентуру.

„Карпатія“, приймає також забезпечення без лікарських оглядин так звані „народні забезпечення“. Лікарські оглядини є получені для сільського населення зі значною стратою часу, що і було одною з причин, чому життєве забезпечення доси між сільським населенням так мало поширилося. Дятого тепер усі повинні забезпечитися в „народнім забезпеченні“, на квоту від 1000 К — 3000 К. Всі здорові особи від 20—55 року життя можуть забезпечитися. Премії можна платити річно, піврічно, чвертьрічно.

Найпевнішим способом ощадности є забезпечення життєве. Кожний, хто хоче забезпечити свій родині кр-сту будучність, своїм дочкам посаг, або собі удержання на старість, найобезпечується на життя в „КАРПАТІЇ“.

Обовязком кожного широкого Українця є підпирати лиш своє аскураційне товариство і забезпечуватися лиш в „КАРПАТІЇ“.

Ближші інформації що до забезпечень і агенцій уділяє Дирекція Товариства у Львові ул. Руська ч. 18, (коло „Дністра“.) Тамже приймаються зголошення внесків на забезпечення на життя і ренти.

З друкарні „Діла“ Львів, Ринок ч. 10.

УЧИТЕЛЬСЬКЕ СЛОВО

Орган Товариства Взаїмна Поміч українського народного учительства.

ПЕРЕДПЛАТА ВІНОСИТЬ: річно 60 Марок,
піврічно 30 Марок, чвертьрічно 15 Марок.

ЦІНА ПРИМІРНИКА 5 Марок.
у Львові і на провінції

Оголошення: За цілу сторінку 700 М. за $\frac{1}{2}$ ст. 350 М., за $\frac{1}{4}$ ст. 175 М., за $\frac{1}{8}$ ст. 90 М., $\frac{1}{16}$ ст. 45 М.
Оповістки 5 М. від петітової стрічки. — Оголошення 5 марок від петітової стрічки.

Адреса Редакції та Адміністрації: „УЧИТЕЛЬСЬКЕ СЛОВО“, Львів, Ринок ч. 10. I. поверх.

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ

Товариства ВЗАЇМНА ПОМІЧ галицьких
і буковинських учителів і учительок : : :

відбудуться

у Львові дня 11. липня, 1920.

зі слідуючим дневним порядком:

1. покликання 2 секретарів(ок),
2. вибір контрольної комісії,
3. „ комісії матки,
4. „ комісії внесень,
5. „ скрутаційної комісії,
6. ухвалення правилника Загальних зборів.

II. Організаційний і касовий звіт:

1. З діяльності Товариства за рік 1914, 1915,
1916, 1917, 1918 і 1919,
2. Начерк діяльності Товариства в 1920 р.

III. Звіт контрольної комісії і уділення абсо- люторії.

IV. Вибір 12 членів Надзірної Ради.

V. Внесення членів.

Ясний шлях.

Теперішня війна проволікається в безмежний час і не скоро покінчиться. Народи рвуть око-ви свого поневолення і борються за свою само-стійність. Ще много крови проллється, ще нераз через Европу перейде буря реакції і революції до приходу демократичного ладу, коли понево-лені народи відітхнуть свобідним, рідним своїм життям, коли присутні при столі „Союза народів“ будуть всі народи, щоби як рівні з рівними будувати

нове життя, — життя рівноправне для всіх народів і станів. До цього часу треба інтензив-ної тяжкої праці.

Народний учитель повинен стати в першо-му ряді! Його праця в школі під теперішню пору має бути в двоє більша, чим перед війною. Застра-шаючий процент неграмотних між молодіжею на-шого покоління, яких ужити маємо для піддержан-ня наших ідеалів. вимагає великої праці.

Це покоління мусимо виховати і дати їм освіту. Це має зробити лиш народний учитель.

Невідрадними обставинами припинене життя в наших просвітних і економічних Товариствах. Відновити чи-тальні, спровадити до них часописи, книжки, устро-ювати відчити, аматорські вистави, — відновити або оснувати місцеві каси, кружки Сільського Го-сподаря, молочарні і спілкові крамниці. В повіто-вімі місті відновити філії просвітних і економічних товариств — як нема української народної школи сейчас приступити до зорганізованя приват-ної народної школи. Опіку над цими школами віддати повітовим кружкам У. Пед. Тов. Кождий повіт зможе удержати одну приватну школу, на-коли бідне населення Львова удержує їх пять, де вчить 45 учительських сил.

Народний учитель мусить це вияснити нашій провінціоноальній інтелігенції, яка на жаль не всюди розуміє велику вагу початкової школи.

Народ піде з нами і за нами коли побачить, що працюємо для нього і для ідеї!

Всі спільно! Байдуких приневолюймо!

Ставаймо всі карно в ряди нашої організації Тов-а Вза. Поміч. Зорганізованою працею добути треба серця і душі нашого народа.

Який учитель, такий народ!

Хто з Товаришів (ок) не є ще членом Т-ва

ВЗАЇМНА ПОМІЧ

= українського народного учительства? =

Звіт з діяльності матернього Товариства.

I. Засідання Надз. Ради Т-ва В. П. українського народнього учительства відбулося дня 13-го мая ц. р. На ній обговорено справу скликання **Загальних зборів** Товариства на день 11. липня ц. р. Порядок зборів подаєм на першій сторінці „Учительського Слова“.

Секція правної оборони при Т-ві В. П. У.

Доручення третього пропам'ятного письма. Дня 20. мая ц. р. явилися представники Головної Управи Т-ва В. П. У. тт. Мороз, Стронський і Стельмах у Делегата Міністерства освіти п. Стан. Собінського, щоби доручити йому третє пропам'ятне письмо і третю збірку фактів про яркі покривдження українського учительства.

Депутація зясувала всі зміни режиму в галицькій шкільній адміністрації за час від появи проскрібційного обіжника краєвої Ради шкільної з 31. мая 1919, ч. 143/пр. до тепер, зазначаючи, що по році часу і по всіх змінах цього обіжника ще до нині шкільні влади не прийняли в службу близько 300 учителів і 10 інспекторів, які свій поворот в службу в більшості випадків дуже давно зголосили. Звертаючи увагу на приложену збірку фактів про яркі покривдження учительства, вказала депутація на довільності в покладі т. зв. „реабілітаційних“ справ в різних повітах, та зазначила, що виїмковий режим замічається в дрогобицькій, львівській, калуській та бобрецькій повіті, тоді, коли в інших повітах, як пр. збаразькій, зборівській відносини доволі нормальні в деяких повітах ведуться тільки в напрямку доведення, основані на дрібничкових закидах й консеквентно проволікають справу покликань в службу, але крім цього впливають ще різні посторонні організації й приватні особи на хід справи, як це слідно з обіжника польської організації львівського повіта, в якій вона каже, що підняла у міродатних місцях заходи, щоби не допустити українського учительства в службу у львівській повіті. Депутація домогалася занехання дальших реабілітаційних доходжень та покликання в службу всіх учителів, які внесли зголошення, за виїмком осіб, які на основі карно-судового присуду втратили право займатися учительським урядом.

З черги порушила депутація питання про речинець 25. мая ц. р., як останній речинець, установлений краєвою Радою шкільною для припинення зголошень учителів в службу. Депутація зазначила, що много учителів є в полоні або за границями краю а також є деяке число учителів, які мають по повітам личних ворогів, від яких при теперішнім режимі могли би сподіватися арештування і тому ще не зголошуються в службу. Поки слідства виявили би їх невинність, могли би вони померти у в'язницях в наслідок зараження п'ятнистим тифом. Все це складається так, що речинець 25. мая не може бути остаточною для зголошень учителів в службу і тому депутація домогається зміни цього речинця, згладно яснішого опрєдєлення справи.

Правні основи і засади гуманности вимагають, щоби краєва Рада шкільна скоро занялася долею родин учителів неприсутних в краю, учителів присутних, одначе поки-що непринятих ще в службу і долею вдів та сиріт по учителях, які померли в краю або поза границями краю перед формальним поворотом в службу, тому депутація підносить це питання як особливо пекуче і важне.

Також покликується депутація на давніші заяви п. Делегата, що в принципі признає рацію домаганням за виплатою залеглих поборів, з тим, що цього рода прохання учителів будуть вирішувані індивідуально. Депутація замічає, що обітниця індивідуальних вирішень сама собою важна, одначе в консеквенції може довести до великої нерівномірности, до різних інтерпретацій поодиноких референтів, тому — одинокою вповні справедливою розвязкою уважає депутація скорє і засадничє поладнання питання залеглих поборів.

Доручуючи п. Делегатові третє пропам'ятне письмо і третю збірку фактів про яркі надужиття проти українського учительства, замітила депутація, що всі устно представлені справи є дуже докладно виложені в цих письмах.

Відповідаючи на порушені питання, заявив п. Делегат Міністерства освіти, що по різних причинах справа масового покликання учителів в службу не дасться поладити. Зате в краєвій Раді шкільній зорганізовано окрему комісію, яка розглядає реабілітаційні акти і працює прискішеним темпом.

Цим разом висказує п. Делегат пересвідчення, що до половини червня, найдальше до кінця червня буде вповні закінчена.

Дотично дня 25. мая ц. р. як кінцевого речинця для зголошень повороту учителів в службу, підчеркнув п. Делегат, що зарядження це рішучо не звертається проти українського учительства. Воно викликане бажанням краєвої Ради шкільної, щоби приготувати рахунок сил учительства до праці по шкільних фєріях. Хоч інтенцією розпорядку є, щоби всі учителі, яким це з технічного боку можливе, зголосилися в означенім речинці в службу, однак краєва Рада шкільна не буде засадничо відкидати зголошень повороту в службу, внесених по цім речинці, о скільки причини припизнення будуть відповідно умотивовані.

П. Делегат признає потребу заопікуватися родинами учителів неприсутних в краю і вдовами та сиротами по учителях померлих перед прийняттям в службу. Не маючи до диспозиції в бюджеті квот потрібних для повного заспокоєння потреб цих родин, не відказується п. Делегат наділяти такі родини поки-що допомогами. В цілі засадничого розв'язання справи є внесене п. Делегатом до Міністерства освіти предложєння, щоби родини названих груп учителів наділено тимчасовою платнею по нормам, усталеним для вдів і сиріт по учителях.

Справа виплати учительству залеглих поборів під цю поору не назріла до засадничого розв'язання. Зате поодинокі прохання будуть розглядані з цюї точки, що залегли побори будуть признані в случаях, коли реабілітаційні доходження без вини учителів протягалися. П. Делегат поінформується

у яким об'ємі відносно подання учителів впливають і все розглядатиме справу з точки доброзичливості.

*

КОМУНІКАТИ.

До відома учительства. Доводимо до відома інтересованих учителів(ок), що Президія Краєвої Ради шкільної, рескриптом з дня 24. квітня 1920. ч. 315/пр. установила день 25. мая 1920. останнім речинцем для зголошень в службу учителів(ок), які досі в службу незголосилися. Річ природна, цей зазив не відноситься до учителів(ок), які вже давніше письменно в службу зголосилися, однак їх „регабілітаційні“ справи не є ще полагождені.

При цій нагоді звизаємо всіх учителів, котрі до нас відносилися, щоби сейчас довели до нашого відома котрого дня зложили приречення, від котрого дня уведено їх в службу і асигновано платню.

Всіх учителів, присутних в краю й зголошених, однак не прийнятих ще в службу, звизаємо (о скільки цього досі не зробили) прислати нам негайно представлення своїх справ зі всіма персонально-службовими датами (по точкам поміщеним в 3. ч. „Учительського Слова“). Цих учителів(ок), що такі представлення нам вже прислали, просимо довести (доводити) до нашого відома всі корисні й некорисні зміни стану справ, які досі зайшли або зайдуть в будучности.

Крім цього треба нам вісток про матеріальне положення родин учителів „по учителях“, а саме про заходи, які вони робили в справі добуття платень і пенсій та про успіхи цих заходів. (Гл. окремий комунікат)

Від кандидатів(ок) учительського звання треба нам вісток коли і де та з якими вислідами вносили прохання за наданням учительських посад.

Від конфінованих, арештованих, інтернованих й полонених учителів треба нам відписів відносних актів й вісток про зміни. Справи ці помішувати в окремих докладах! (Про дальші заходи подамо відомости в щоденній пресі).

Зокрема звизаємо Управи окружних Відділів Т-ва В. П. У. подати нам списи, яких ми домагалися в обіжниках, поміщених в 4. ч. „Учительського Слова“.

До відома учителів незголошених в службу. З огляду на блиський кінцевий речинець запоряджений Краєвою Радою шкільною для вношення зголошень повороту в учительську службу (день 25. мая ц. р.) радимо учителям, які по різних причинам досі в службу незголосилися, вносили цього рода зголошення з наведенням найважливіших службових дат і виясненням причини припізнення просто до Краєвої Ради шкільної, — у виїмкових случаях також на руки нашого Т-ва, яке ці зголошення Краєвій Раді шкільній доручить.

До відома учительських родин без платні. Родинам учителів: 1) не прийнятих покищо в службу, 2) не присутних в краю, 3) вдовам і сиротам по учителях померших перед поворотом в службу радимо вносити до Президії Краєвої Ради шкіль-

ної прохання за виплатою тимчасових допомог а відтак місячної платні. У проханнях повинні інтересовані навести найважливіші службові дати учителів-кормителів цих родин, їх літа служби, службовий характер, останню декретову посаду, чи-сло і вік дітей, приблизне місце теперішнього побуту, коротке представлення сучасного матеріального положення і теперішні свої адреси. Про дату вношення цього рода прохань належить повідомляти підписану секцію. Бажані відписи прохань.

Про виплату залеглих учительських платень належить вносити до Краєвої Ради шкільної подання, у яких слід навести дату першого зголошення в службу, дату зложення приречення, покликання в службу, і дату від коли асигнована платня, при чім у відповідних случаях слід подати мотив, що інтересований не міг до кінця жовтня 1919 р. зголоситися в службу, тому, що аж з кінцем жовтня або пізніше стало йому відомим, що Міністерство освіти розпорядком з 4/X. 1919. ч. 18.403. знесло вимогу обіжника Краєвої Ради шкільної з 31/5. 1919. ч. 143/пр. про упокоряючий відклик приречення зложеного інтересованим як Українцем — Українській владі.

Про дату вношення прохання повідомляти підписану секцію; бажані також відписи прохань.

Складайте по 20 М на пресовий фонд Учительського

З діяльності Окружних Відділів.

З Богородчан. Дня 2. квітня б. р. відбулися Загальні збори окр. Відділу Тов-а „Взаїмна Поміч Учит.“ в Богородчанах.

Збори отворив вступною промовою тов. голова Михайло Басараб, покликуючи на секретаря тов. Василя Гарасима; згадав про смерть тов. Григорія Маланюка, якому зібрані члени віддали честь через повстання з місць.

На днешньому порядку Заг. зборів були слідуючі справи: 1) справоздання уступаючого виділу, 2) вибір нового виділу, 3) касовий звіт, 4) вношення членів.

Тов. Басараб представив зібраним членам, що Відділ не проявляв великого життя, а то з цієї причини, що багато товаришів служило при війську, як рівнож зложились на це відомі політичні обставини.

На вношення тов. Гошовського вибрано до виділу окр. Відділу отсих Товаришів(ок):

1. Теофіля Скаленого, учит. в Богородчанах, головою,

2. Михайла Басараба, управ. школи в Ляхівцях, містоголовою,

3. Осипа Гошовського, учит. в Росільній, секретарем,

4. Василя Гарасима, учит. в Саджаві, скарбником,

5. Софію Гординську, учит. в Глибокім, контрольором.

Членів, які платили вкладки в часі воєнної хуртовини було 15.

Підручна каса Товариства виносить 140 К вложений до учит. консуму, готівка в касі лишилася 22 К.

Загальні збори прийняли одноголосно отсі внесення:

1. Місячна вкладка кожного члена Тов-а виносить 5 Мк. З того половина висилається до матернього Т-ва у Львові, половина остає на адміністрацію відділу; (як незгідне з ухвалою Надз. Ради, мусить бути змінене. Пр. Ред.)

2. Загальні збори уповажняють тов. Басараба увійти в порозуміння і засягнути інформації в Заряді кухні для голодуючої дітвори в Богородчанах, на аналогічне заведення кухонь по селах;

3. Запит тов. Мих. Решетили в справі учит. консуму порішено полагодити на загальних зборах цього консуму.

На внесення тов. Н. Воробцівної зложили зібрані члени на фонд допомогий для народнього учит. суму 115 Мк., на пресовий фонд „Учительського Слова“ 49 Мк. 20 ф. На сім збори закінчено візванням присутних до точного плачення передплати „Учительського Слова“ та членських вкладок.

За Відділ окружний Тов-а В. П. Учит. Богородчанах *Теоділь Скалений*, голова, *Осип Гошовський*, секретар.

З Горлиць. Дня 3. лютого 1920 р. відбулися в Горлицях Загальні збори Відділу окр., на яких вибрано слідуєчий виділ: *Гриць Пилипчук*, голова, *Олена менціньська*, місто голова, *Марія Теслюківна*, секретарка, *Дмитро Литвин*, скарбник і *Осип Вонсович* бібліотекар. При Відділі засновано кружок, який займається аматорськими виставами і відчитами. Головою кружка вибраний *Степан Батюк*. За Відділ Тов-а В. П.: *Гриць Пилипчук*, голова, *А. Теслюківна*, секретарка.

З Косова. В Старих Кутах дня 10. марта ц. р. відбулося засідання виділу Окр. Відділу Тов-а В. П. У. Виділ виготовив статистичний спис українських учителів(ок) косівського повіта, який відслано матерньому Товариству до Львова. Переведено контролю, чи всі товариші-Українці(ки) є членами Товариства і передплатниками „Учительського Слова“ — і рішено спонукати всіх негайно вписатися в члени Товариства і заперенумерувати становий орган „Учительське Слово“. Ухвалено стягати від всіх Товаришів(ок) місячні членські вкладки по 5 Мк. почавши від 1. січня ц. р., як також збирати жертви для родин товаришів(ок) остаючих без служби. Збирання жертв поручено двом товаришам, одному для судового повіта Кути, другому для судового повіта Косів.

З Перемишля. Загальні збори окружн. Відділу Тов-а Взаїмна Поміч українського учительства в Перемишлі відбулися дня 1. мая ц. р. По звіті з діяльності уступаючого виділу і звіті відпоручників зі зїзду українського учительства у Львові дня 2. квітня ц. р. приступлено до вибору нового виділу в склад якого увійшли: *Марія Савицька*, голова, *Микола Винницький*, місто голова, *Софія Чехович*, писарка, *Олена Чайківська*, касієрка, *Ольга Гоцька*, контрольорка.

Місячні сходици відбудуться в неділю, дня 6. червня ц. р. о 10. год. рано в школі ім. М. Шашкевича, вул. Смольки 10, зі слідуєчим дневним порядком: 1) Відчитання протоколу із Загальних зборів з дня 1. мая ц. р., 2) Справа засновання курсу приготівляючого до виділового іспиту, 3) Вакаційні прогульки зі шкільною молодіжю. — За Виділ: *М. Савицька*, голова, *С. Чехович*, писарка.

Руште байдужих!

Много учителів(ок), навіть деякі цілі повіти, не передплачують органу свого Товариства. В книгах передплатників „Учительського Слова“ нема многих назвиск товаришів(ок), про яких свідомість мала Управа Т-ва В. П. У. добре розуміння. Це незвичайно сумне явище! Отсим апелюємо до загалу Учительства, щоби рушили ці збайдужнілі одиниці та спонукали їх негайно стати передплатниками „Учительського Слова“.

Головна Управа Т-ва В. П. У.

Памте про „Фонд допомоги для голодуючих учительських родин“.

Хроніка.

Заходом місцевого аматорського кружка в Ілинцях, снітинського повіта, відіграно в сали народнього дому для дітей і молодіж *Б. Грінченка* „Нахмарило“, а д. 25. квітня ц. р. штуку *Панаса Мирного* „Лимирівна“. Аматори грали із чуттям та зрозумінням штуки, що викликало дуже гарне вражіння на присутних. З одушевленням та скріпленням надії розходилися учасники домів. Чистий дохід з обох представлень 1600 К вислано на допомогу родинам полонених та інтернованих учителів.

Тарасове свято. Молодіж народньої мішаної школи ім. М. Шашкевича в Перемишлі відіграла дня 25. квітня с. р. в честь нашого Кобзаря сценічний образок із діточого життя: „Слідами Тараса“. Малі артисти вивязалися зі своїх роль так знаменито, що на загальне бажання мусять повторити другий раз. Пожадане і конечне було би, щоби в кожній школі устроїти подібне діточе свято. Сценізація легка — вільна околиця, лісок — можна устроїти в городі або на майдані, коли нема відповідної сали.

Учительський конгрес в Ужгороді. В днях 16. і 17. квітня радив в Ужгороді учительський конгрес над справами, які відносяться до автономного шкільництва на Закарпатській Україні. Перший раз зійшлося учительстро всіх шкіл так народніх як і середних, щоби радити свобідно над своїми справами.

Конгрес отворив промовою голова конгресового комітету тов. *Михайло Полянський*. В своїй бесіді пояснив ціль зїзду, витаючи представників Директорії д-ра *Юліяна Брашайка* і о. *Авг. Волошина*, шкільного референта (шк. інсп.) *Осипа Пешка* та других гостей. Підчас вибору президії

конгресу бажала русофільська партія перевести своїх людей, що їй не вдалося. На голову конгресу вибрано учит. тов. Михайла Полянського, на заступників голови і секретарів вибрано самих Українців. По вибранню президії вислано привітні телеграми до президента Чех.-слов. Республіки Масарика, президента директорії Жатковича і до міністра освіти Габермана. Відчитано також привітні телеграми від мін. осв. Габермана, центрального союзу чеських учит. організацій, Т-ва Вз. Пом. укр. учит. в Галичині, Українського Т-ва Педагогічного у Львові і пр.

Перший реферат читав Тов. М. Полянський „Про викладову мову“ По рефераті ухвалено слідуєчі резолюції: 1) викладовою мовою у всіх школах на Закарп. Україні признається український язик, 2) для укладу шкільних учебників конгрес покличе комісію, зложену з учителів, 3) всі учебники і шкільні прибори даватися має дітям даром.

По рефераті „Про організацію шкільництва“, який виглосив дир. гімн. Тов. А. Алиськевич ухвалено 1) стремліти до засновання школи на широким демократичних принципах, 2) будувати національно-державну школу оперту на здобутках новочасної психології, педагогіки, дидактики і методики, 3) шкільний обовязок до 14–15 р. життя, 4) заложити педагогічну академію в Ужгороді, 5) оснувати курси для неграмотних і 6) оснувати як найбільше фахових шкіл. Ухвалено також резолюцію, якою конгрес домагається удержавлення всіх шкіл (також церковних).

Конгрес ухвалив завязати станову і педагогічну учительську організацію. До переведення згаданої організації покликано

дня 2. мая ц. р. вибраний конгресом в Ужгороді комітет для організації нар. учит. уложив організаційний статут, який має бути предложений окружним делегатам дня 24. мая ц. р. в Ужгороді. Москвофіли є зорганізовані в „Союз карпаторусских учителей“ на чолі з проф. Мидликом, звисним ренегатом свого народа.

Вибори на Буковині до сойму наближаються. Ціла повінь лист і кандидатів залляла виборців. На провінції поставлено чотирох кандидатів української соціалдемократичної організації. На округ Бояни кандидус робітник Михайло Ганек, в Кіцманщині селянин Іван Гишка, оба діяльні члени с.-д. партії, а крім них учитель Кость Кракалія в Заставнеччині і учитель Цурканович у Вашківцях.

В Данії основує Петро Маттіске міжнародню школу, якої ціллю служити міжнародньому порозумінню і зближенню народів. Приймають молодіж із заграниці на протяг одного року. Ученики мешкають спільно, а учаться історії, літератури, займаються суспільними й політичними питаннями. Віддаються також фізичній праці, головню садівництву і огородництву. Школою заінтересовані чільні англійські і данські педагоги.

Держ. секретаріят народньої освіти у Відні уладив дня 15. марта ц. р. виставу оскільки запроєктована і перед роком уведена в життя реформа шкільництва принесла сподівані овочі. Вистава мала показати всім віруючим, що їх сподівання оправдані, усіх невірних переконати, що зміни в навчанню й вихованню надіятися лише тоді, коли нинішня школа книжної освіти (Lern-

schule) переміниться в школу праці (Arbeitsschule), коли праця буде лише орудником навчання, а не його ціллю. На протязі року було у Відні 106 пробних класів із 55 учительками і 54 учителями, 15 пробних виділових класів. крім того 27 пробних класів в Дол. Австрії, 4 — в Сольногороді. Учительська академія, яка приготує учителів до нової зреформованої школи, числить 1640 учительських сил. Нова школа осягає в далеко скоршому часі більший вислід, як давна. Доказом цього виставлені роботи учеників(ць), що є впливом повної їх самодіяльності. Нова школа дає дитині більше нових і потрібних понять і виображень, як давна із її поділом годин, в якому слідували після себе одні години науки за другими, як у калейдоскопі. Займаний предмет подає учитель(ка) ученикам(цям) на протязі цілого часу денної науки, а навіть день по дневи, а навязуючи до випрацьованих виображень переходить непомітно до другого предмету, — від нього найдеться знову спосіб перейти будь до давного, будь до третього нового. Вистава викликала велике зацікавлення, нова школа придбала собі довірря громадянства, а головна заслуга у переведенню реформи і вистави є по стороні держ. секретара народньої освіти тов. Глекля.

Публична освіта в совітській Росії. Женевська „La Fauille“ подає — на основі реферату комісаря народньої освіти Луначарського на останньому конгресі совітів в зимі 1919 р., — незвичайно інтересні дані що до стану народньої освіти в большевицькій Росії. В 1919 р. основано 1650 нових публичних шкіл, в ці 21.000 вищих шкіл. Кожда губернія дістає 170 мільонів рублів. В 1919 р. роздано 150.000 пар чобіт. Вищі школи мають 158.888 учеників, (сюди вчислено також й учеників народніх шкіл), яких вчить 5.500 університетських професорів. В Петрограді, Москві, Воронежі, Казані й Саратові є також школи мистецтва. які мають коло 4.000 учеників.

Кождий свідомий учитель(ка) повинен бути предплатником „Учительського Слова“.

Із мартирології українського учительства.

(Віймки зі збірки фактів предложених Т-вом В. П. У. Президії краюї Ради шкільної дня 20. мая 1920.)

Гриць Судомир, сталий учитель у Вислоку нижнім, сяницького повіта, 17 літ служби, по державнім перевороті з 1. XI. 1918. був вибраний українською повітовою організацією повітовим комісарем і виконував цей уряд до 23. I. 1919. З українськими Властями Східньої Галичини, по причині неможливости комунікації зовсім не міг зноситися. Як щирий Українець зробив це, що до нього належало і що повинен був зробити. Як цивільний урядник, котрий нікого не мордував, не побивав, не інтернував — не допустився він прецінь ніякого виступу проти карного кодексу. На підставі маніфесту уступаючого австрійського цісаря Карла і на основі загально-принятого тоді клича про право націй на самоозначення, виконав т. С. свій національний обовязок в чисто українським повіті. За це не повинен бути переслідуваний теперішню владою.

Дня 23. I. 1919. прийшли польські війська, ранили безоружного т. С. в руку, забрали в нього всю одіж, білля, збіже, хатню обстанову знищили, а його самого — раненого — замкнули у військових арештах в Сяноці.

По розгляненню справи Експозитурою полевого Суду в Сянці, не знайдено причини до переслідування інтересованого плевим Судом і дня 16. II. 1919. вислано його до табору інгернованих у Вадовицях, а дня 1. IV. 1919. перевезено його до табору в Домбю, де й сидів до кінця 1919 р. Відтак звільнено його з табору і конфіновано в місці службового осідку.

По повороті з Домбю, зголосився т. С. в січні 1920. в Р. Ш. О. до служби, однак його справа досі не є рішеною. Інспектор радить т. С. податися на посаду до Польського Королівства або десь далше до Західної Галичини.

Юлія Чорній, тимчасова учителька в Борщовичах, львівського повіта, 2 роки служби, — в якій справі інтерв'ювали ми 18. III. 1920., — хоч перший раз зголосилася до служби ще в серпні 1919., і останній рекурс внесла до Р. Ш. К. 12. IV. 1920., — до нині не може діждати я полагоди покликання в службу.

Не хочемо вірити, щоби причиною її мови покликання в службу так для п. Ч. як і для других учителів львівського повіта були застереження пороблені польською організацією повітовою проти „інвазії українського учительства“ на львівський повіт, як це слідно з опублікованого в українській пресі тайного обіжника цієї організації, в якому ця організація признається, що поробила де треба застереження і забезпечення перед цією „інвазією“.

Маємо надію, що Висока Президія Р. Ш. К. поручить прискорення справи покликання в службу п. Ч. і других учителів львівського повіта в цей спосіб виявиться, що „застереження і забезпечення“ повітового комітету народової оборони у компетентних чинників ділі не мали місця.

Голова нашого Товариства т. Іван Казанівський, сталий управитель школи у Волощині, бобрецького повіта, в якого справі інтерв'ювали ми 18. III. 1920., — мимо чисельних писем і відкликів не може діждатися полагодження своєї службової справи, хоч зовсім йому невідомо, якіби то серйозні закиди могли на нім тягтися.

В случаю, колиб щось дійсно було на річи, сказавби задоволеніям — найблищим товаришам — однак, на наші тиски.

На основі матеріалів з бобрецького повіта, між иншими вісток про смерть учительки Гелени Боровської, вістки про товариша Карла Габаса, виробили ми собі ясне переконання про особу бобрецького шкільного інспектора п. Роциньського — лише в індивідуальних чертах личности п. інспектора — можемо дошукатися причин, чому він і його компетентне оточення не хочуть без ніяких підстав прийняти в службу т. Казанівського і других учителів-Українців в Бобреччині. Відграють в цій справі роль всякі инші причини, натовість не входять в гру позитивні, законні і якою небудь розумною рацією допускаемі обставини.

Хочемо надіятися, що Висока Президія Р. Ш. К. зволить вглянути в справи бобрецького шкільного округу.

Олекса Кулинич, сталий управитель 6-класової дівочої школи в Бібрці, 28 літ служби, батько 5-ро нелітних дітей, — в якого справі інтерв'ювали ми 18. III. 1920., — не є досі покликаний в службу. Щоби як небудь замолити його справу, заарештовано його 10. мая ч. р., відставлено до Суду при вул. Баторія у Львові, де однак по розгляненню актів, дня 13. мая випущено його на волю, що свідчить найліпше про безпідставне арештування.

Здогадуємося, що Р. Ш. О. в Бібрці схоче робити з факту арештування нову квестію, щоби цим ладом відволікти справу покликання т. К. в службу. Ми радіби помилитися, на жаль пізнали вже дуже добре психіку чинників бобрецького повіта і мабуть не поялимося.

Чисимо однак на це, що Висока шкільна Рада краєва не згодиться на евентуальне бажання Ради шкільної округої в Бібрці, щоби по причині тридневого епізоду в життю т. Кулинича, наступив застій в трактуванні справи покликання його в службу.

Олена Гречаникова, стала учителька в Колодієві, станіславського повіта, — в якій справі інтерв'ювали ми 18. III. 1920., — на своє зголошення до служби з надоліста 1919 р., і на відклик від відмєвного рішення Р. Ш. О., внесений 7. III. 1920 р. одержала від повітової комісії Р. Ш. К. в Станіславові під датою 27. III. 1920 р. ч. 53. письмо, в якому кажеться, що „прохання інтересованої за відмовою доходження в її справі може бути доперва годі роз-

важене, коли її справу розгляне державна Прокуратурія, який переслано її акти з прошенням о виведення судового доходження“.

Якось нам дуже неясно (знаючи дуже добре справу п. Г.) яке значіння має, що повітова комісія Р. Ш. К. доперва в марті 1920. рішилася переслідувати п. Г. через державну Прокуратурію, позволяючи великодушню, щоб так великий злочинець, як вона, сиділа собі спокійно дома до нині, під опікою поліції і жандармерії, яка про її злочин нічого не знала і мусіла ждати аж кроку зі сторони повітової комісії Р. Ш. К. Був час — так думаємо — вже давно предложити страшні службові акти п. Г. державній Прокуратурії, а не держати їх в бюрку в тій цілі, щоби в даний момент, коли иншого способу не буде, ужити аргументу, що — мовляв — акти висилається до Прокуратурії, отже... з покликанням в службу треба ждати... ще якийсь час! — Воно звичайне кручення і нічо більше.

Григорій Щирба, учитель в Любачеві, чесанівського повіта, зголосився до служби дня 4. XII. 1919. письменно в Р. Ш. О. а 20. I. 1920 р. до Р. Ш. К. Доперва в дни 24. III. 1920 р. с исано з ним протокол переслухання, а 29. III. відібрано від нього службове приречення. При цій нагоді інспектор шкільний поручив йому сейчас по святах, коли одержить декрет, зголоситися до служби. Коли минав квітень, а обіцяного декрету не було, явився інтересований в Р. Ш. О., щоби запитати що є на річи. Довідався, що акт його справи відіслано до Р. Ш. К. а також, що мабуть на нього якийсь донос.

Коли справи будуть трактовані в цей спосіб, що кождий новий донос будуть шкільні власті здержувати покликання учителів в службу, то українські учителі взагалі ніколи не діждуться зачати... заканану для них служб

Кирило Малицький, управитель 5-кл. школи в Щирці, львівського повіта, 43 літ служби, виконував за час української Влади уряд державного повітового комісара в Щирці. Ця обставина була причиною, що 27. V. 1919 був арештований, відставлений до полевої жандармерії у Львові, звідси 31. V. до Бригідок, де перебув до 25. V. Відтак переїхав через Пікулиці, Перемишль-Засянна до Бомбю, де сидів аж до кінця липня, а відтак в Згодом був конфінований в Щирці. Опісля зачалося кану-судове доходження до акту справи державної прокуратурії у Львові ч. 9. 100. за продажу бараків полишених австрійським війську. Дня 15. IV. 1920 р. слідство застанкено.

До служби зголосився 9. XII. 1919. і того дня списав з ним протокол в Р. Ш. О. Дня 25. IV. довідався від інспектора Недзведзького, що цей зачинає нове „прокураторське“ слідство, бо... акти його справи відсилає до... латиського священика в Щирці і до державної поліції у Львові.

Придалосяби, щоби п. Недзведзький, як шкільний інспектор, обмежився до ділання в рамках компетентції свого уряду. Це є один з численних доказів, що різні приватні особи одержують від шкільних властей акти до опініюван

Стефанія Лотоцька, тимчасова учителька 5-кл. дівочої школи в Бродях, 15 літ служби, — якої справу представили ми Високій Президії Р. Ш. К. в дни 4. марта ч. р. — діждалася остаточно такої зміни в своїй службовій справі, що львівська заміська Р. Ш. О. визвала її рескриптом з 20. III. 1920 р. ч. 372. явитися в бюрі округного інспектора п. Закліки в цілі переслухання. По переслуханню заявив п. інспектор Закліка, що регабілітація інтересованої заживить від ради народової в Бродях.

При цій нагоді звертаємося знов до Високої Президії з усильним бажанням, щоби пояснила підчиненим їй функціонерам, що повітовий Комітет народової ради не є якою урядовою інституцією, зокрема не є інституцією, щою від самої Ради шкільної, а тим самим не повинен мати в правовій державі ніякого впливу ані офіційного голосу у службових справах народнього учительства. Кожлиби Рада шкільна не мала сили звільнитися від верхнього впливу повітових комітетів ради народової, так нехотілиби функціонарі шкільної влади бодай голосно не подавали би відому інтересованим учителям, що акти їх службових справ є офіційно предкдані повітовим комітетам ради народової, — бо такі голосні інформації функціонарі шкільної влади можуть мати лишень компромітуюче значіння.

Посмертні вістки.

В часі Різдвяних Свят 1919 р. в 30. році життя помер молодий наш Товариш Гриць Маланюк, учитель з Поляна, пов. Богородчани. З Покійним зійшла у могилу людина чесного і правого характеру. Спокійний і трудолюбивий належав до ідейних і обдарованих людей, які високо піддержували учительський стяг всіми способами, морально і матеріально. Він все був першим, який являвся на кожний запис Відділу В.з. пом. уч., вірний і карний член організації. Пробував свої сили на літературному полі. Його поезії публікувалися в журналі „Неділя“. Ідучи на Різдвяні свята до Лисичківської коло Станиславова застудився і до пару днів помер.

Петро Островський, стабільний упр. 2-кл. школи в Григорівцях, львівського повіта, помер дня 31. марта 1920 р. шпиталі на Личакові у Львові. Покійний служив при українській армії, повернувшись з України зівстав прийнятий до лужби; в грудні м. р. заразився у школі п'янистим тифом, від якого помер у шпиталі Покійний був членом Тов. В.з. пом. уч., лишив жінку і одну дитину.

Микола Чабан, учит. з Милова, пов. Товмач, помер на п'ятиний тиф в місяці марті ц. р. Покійний був членом Тов. В.з. Пом. уч.

Онуфрій Кічак, хорунжий української армії, управитель школи в Котові, п. Бережани, помер 10. січня 1920 р. 36. році життя, в Барі на Україні, по перебутому п'янистому тифу. Як людина високо інтелегентна і ідейна, не міг нести останнього закріпощення рідного краю, а беззастанно жура про нього загнала його передчасно в могилу. Завдяки любові товаришами, знайомими і громадянами, ставив серед них ширший жалі і глибоку жалобу. Покійний лишив жінку і двоє дітей.

Микола Корецький, управитель школи в Дідилові, вчительський педагог і ширший робітник на народній ниві, помер по короткій недугі, полишивши жінку і 6-ро дітей. Його найстарших синів не дідждався стрічати як витязів терпеливої боротьби. Прожив 54 роки. Зійшов до домовини серед широго жалю селян, для яких був за весь час щастливих і нещасливих переживань правдивим опікуном і доглядником.

Іван Слімаковський, помер 16. грудня 1919 р. в Голосині, пов. Львів.

Петро Кізин, ст. упр. школи, 18 літ служби, Грушів, помер на італійському фронті в 1918 р. (старшина).

Огар Косма, тимч. учит. 9 л. служби, Добрівляни, помер в січні 1919 р. в Дрогобичі через неосторожне обхо-
дження з оружжям. Полишив жінку і одно дитя.

Марія Католинська, ст. упр., 32 л. служби, Ковпачів, померла в марті 1920. в Дрогобичі у шпиталі від тифу. Не лишила ближчої родини.

Володимир Павлук, постійний учитель в Яблонівці, Камінька стр., помер 23. квітня 1920 р. в 43. році життя п'янистий тиф, полишаючи жінку і 6-ро незаосмотрених дітей, Покійний був взірцевим учителем і трудящим громадянином. Працював все ширше і поза школою над просвіт-
ним піднесенням місцевого населення. В станових справах був все і всюди, як карна одиниця.

змогу до успішної діяльності. Неплачення вкладок є доказом як найбільшої інерції для справ свого звання і рідної школи. Сотки наших Товаришів позбавлені є своїх прав учительських і горожанських; тисячі українських дітей не мають школи і не чувають рідного слова від свого учителя. Наше Т-во є зараз самотнім, котре під цю тяжку пору має відвагу стати в обороні українського учительства і школи. Тож нехай не брагне ні одного учителя(ки) в рядах нашої організації. За Дирекцію: *Ів. Стронський, М. Мороз.*

Поклик в справі збирання жертв! В ім'я станової солідарності взивається всіх товаришів(ок) побираючих платню, прислати негайно особисті та збіркові жертви на „фонд допомоги для голодуючих учительських родин“. — Товариші(ки)! Тямте, що поміч тим, котрі ніяких средств життя не мають, це в першій мірі Ваш обов'язок! Постійно тямте це самі, кажіть це другим! Жертви належить прислати на адресу: Товариство „Взаїмна поміч гал. і бук. учителів(ок)“, у Львові, Ринок ч. 10., I. пов.

Делегат Ш. Р. К. П. Ст. Собінський уділяє авдієнції кожного четверга і суботи від 11—1 в полудні.

Всім Передплатникам „Учительського Слова“ долучаєм до 6. числа рахунок хто кілька винен за I. II. квартал. Просимо відновити передплату вже за III. квартал в сумі 15 Марок.

Бібліографія.

(Всіх Авторів і всі видавничі Товаришенна просимо прислати свої твори в цілі обговорення на сторінках нашого часопису.)

І. Свенціцький: Про Музеї і Музейництво. (Нариси і замітки.) Львів, 1920. стр. 80. 4^о — ціна 10. М.

Записки Наукового Товариства імені Шевченка. т. СХХІХ. Львів 1920. — ціна 30 М.

Др. Іван Куровець: Життя і здоров'я людей. Біологічно-гігієнічна розвідка. Львів, 1919. — ціна 6 М.

В. Винниченко: Відродження нації. Часть I. Київ—Відень 1920. — ціна 44 К.

— **Між двох сил.** драма на чотири дії. Київ—Відень, 1919.

— **Твори.** Одинадцять томів. Київ—Відень. — ціна поодинокого тому 33 К.

„Діточі Читанки“. Досі вийшло 5 випусків. 1. Попелюх і маленька мишка (з образками) 4 М., 2. Дорога до щастя. Івасикова втіха 2 М., 3. Кізка—Блоріжка. Телесик 2 М., 4. Іван Липа. Орел промінистий, казка 2 М., 5. Пан Слота і панна Сонічко. Що смачніше 2 М. Станиславів, 1920. (Адреса: вул. Собеского ч. 11.)

Часописи: (у Львові)

„Вперед“ щоденник У. С. Д. П. Львів, Руська ч. 3

„Земля і Воля“ виходить раз на тиждень у Львові ул. Руська ч. 3. Часопис для робучого народу У. С. Д. П.

„Наша Мета“ часопис для робучого жіноцтва. Виходить 2 рази на місяць у Львові, вул. Руська 3.

„Професіональний Вістник“ орган Союзу професійних організацій, виходить 2 рази на місяць у Львові, вулиця Руська 3.

„Громадська Думка“ виходить що дня у Львові, Ринок ч. 10.

„Правда“ виходить раз на тиждень.

„Господарський Часопис“. Орган Краєв. Тов. госп. „Сільський Господар“. Виходить 1 раз на місяць у Львові.

„Світ дитини“. Часопис для української дитини, виходить у Львові, Ринок ч. 10.

„Учительське Слово“. Орган Тов. В.з. П. гал. і бук. учителів(ок) виходить у Львові, Ринок ч. 10.

руках кожного :

ителя і вихователя

винен знаходитися

„Світ Дитини“

Повістки.

Прохається всіх Товаришів(ок) о безплатну членських вкладок до Г-ва „Взаїмна поміч українського учительства у Львові“. Після ухвал Надзвичайних загальних Зборів в дні 2. квітня 1920. у Львові — дотепер члени платять вкладки по 5 Мк місячно від 1 січня 1920. Також приймається нових членів, які платять вкладки по 2 Мк вступного і 2 Мк вписового. Лише карні члени, які не сповняють свої обов'язки — дають своєму Т-ву

„Лікарський Вістник“. Орган українських лікарів, виходить у Львові, вул. Ляхарська ч. 11.

в Перемишлі:

„Український Голос“ виходить що тижня в Перемишлі, вул. Костюшки ч. 3.

ОГОЛОШЕННЯ.

АДВОКАТ

Д-р Лев Ганкевич

веде канцелярію у ЛЬВОВІ,
при вулиці Руській ч. 3., I. пов.

„ВПЕРЕДІ!“

Щоденний часопис, орган У. С. Д. П., виходить у Львові. Передплата вносить 24 марок на місяць, поодиноким число 1 марку. Адреса редакції та адміністрації: „ВПЕРЕДІ“, Львів, вулиця Руська ч. 3., I. поверх. Число на оказ посилается на жадання даром.

Свідомий Українець

обезпечує від огню свої будинки
й інші річі тільки в Товаристві
взаємних обезпечек

„ДИТЕСТВО“

ЛЬВІВ, вул. Руська ч. 20.

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ

„Бібліотеку для української молодіжи“,

яка почала свій 22. рік видання (продовження Бібліотеки проф. Ю. Насальського). — Передплата на чотири випуски вносить лише 28 Мк.

Вийшов випуск 84. п. з.

„Покотигорошок“

казка-небилиця з ілюстраціями О. Куриласа, коштує враз із пересилкою 8-50 Мк.

Поручає також книжочки на „Нагороди пильності“ із золотими витисками по дуже низьких цінах, пересічно по 4 Мк.

Замовляйте і шліть гроші на адресу:

Вид. „Бистриця“ Станиславів, вул. Голушовського ч. 54.

ДРУКАРНЯ І ФАБРИКА ПЕЧАТОК

І. ФРІДМАНА

3—?

у Львові, вулиця Сикстуська ч. 4.
виконує всілякі друки і печатки гарно, скоро і дешево

„ЗОРЯНИЙ ХЛОПЧИНА“

Замовлення слати: ВИДАВНИЦТВО „СВІТ ДИТИНИ“, Львів, вул. Зіморевича ч. 3.

За редакцію відповідає Микола Мороз.

М. ГАЛУЩИНСЬКИЙ.

Національне виховання.

Ч. 1. Бібліотеки „Учительського Слова“.
Ціна 4 Марки.

Замовляти в Адміністрації „Учительського Слова“
Львів, Ринок 10.

Учителі(ки) поширюйте наші видання між українським населенням! Від 10 замовлених примірників 20% рабату.

Видавнича Спілка

Українського Учительства
в КОЛОМІЇ (Народний Дім)

поручає

Друки ШКІЛЬНІ, ПАРОХІЯЛЬНІ
і ГРОМАДСЬКІ,

Молитвослови, діточі книжочки,
всі НАЙНОВІШІ ВИДАННЯ УКР. ЛІТЕРАТУРИ,
ГУЦУЛЬСЬКІ ВИРОБИ і пр.

Висилка старання відворотною поштою.

ВІДЬУДУВА

ПРОМИСЛОВО-ТОРГОВЕЛЬНА СПІЛКА

з обмеженою порукою

ЛЬВІВ, вул. Костюшка ч. 3.

доставляє:

ремісничі знаряди,

рільничі машини,

знаряди і насіння,

кінські підкови, цвяхи,

січкарні, кухонне начиння,

сокири, пилки,

ваги, осі до возів,

коси й серпи, плуги

цемент, папу і дахівку.

Має власний **ЗАЛІЗНИЙ СКЛЕП**
при вул. Трибунальській 1.

чудова казочка Оскара Уайльда (в перекладі з 15 образками і портретом автора). Книжочка ця становить перший випуск Діточої Бібліотеки „Світа Дитини“. — Ціна одного примірника 7 марок.

2—2

3 друкарні „Діла“ Львів, Ринок ч. 10.